

ОСВІТНЯ ПРАКТИКА – НАУЦІ

УДК 37.091.212.7-057.87

Аліна ВЕЛИКА,
старший викладач кафедри
слов'янської і германської філології та перекладу
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
Velyka-A@zu.edu.ua

СИТУАЦІЯ УСПІХУ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В статті розглядається проблематика необхідності створення ситуації успіху в процесі здійснення науково-дослідної діяльності студентами вищих навчальних закладів. Аналізується алгоритм індивідуального підходу до здобувачів з різним дослідницьким потенціалом, характеризуються особливості діяльності наукового керівника на різних етапах виконання науково-дослідних робіт.

Ключові слова: науково-дослідна робота, ситуація успіху, мотивація, наукова проблема, науковий потенціал.

The article examines the issue of the necessity to create a situation of success in the process of carrying out research activities by students of higher educational institutions. The algorithm of an individual approach to applicants with different research potential is analyzed, the peculiarities of the activity of the scientific adviser at different stages of the implementation of scientific research work are characterized.

Keywords: research work, situation of success, motivation, scientific problem, scientific potential.

За умов сьогодення перед закладами вищої освіти гостро постало завдання не тільки надавати і контролювати засвоєння знань з навчальних дисциплін, а й залучати студентів до науково-дослідної роботи, що гарантує не тільки розвиток наукової галузі, а й спонукає здобувачів фахової освіти до самоосвіти впродовж життя, до популяризації наукових пошуків серед їх майбутніх учнів. І якщо раніше це стосувалось більшою мірою галузей технічного та природничого напрямків, то зараз це є однією з основних задач гуманітарних спеціальностей університетів, які активно поєднують науковий та учбовий процеси.

Науково-дослідна робота студентів визначається як науковий пошук з виявлення об'єктивних законів та явищ, який здійснюється під керівництвом професорсько-викладацького складу паралельно з безпосередньо навчальним процесом.

Метою науково-дослідної роботи є засвоєння та закріплення набутих протягом навчальних занять теоретичних знань і практичних навичок, підвищення рівня підготовки майбутніх фахівців, залучення здібних та талановитих студентів до подальшої роботи в якості молодих науковців.

Зазначений вид роботи знаходить практичну реалізацію у функціонуванні проблемних

груп, наукових гуртків, лабораторій, участі у наукових конференціях, різноманітних конкурсах, олімпіадах, підготовці та публікації тез доповідей, тематичних наукових статей.

Науково-дослідна робота передбачає володіння прийомами і навичками навчально-дослідницької роботи: наукова література, техніка творчості, методика і техніка дослідження, знання засад наукової організації праці.

Слід зазначити, що науково-дослідна робота впливає не тільки на інтелектуальний рівень здобувачів, але й сприяє розвитку комунікативних, ораторських здібностей, вмінню переконувати і доводити власну думку, вести конструктивний діалог. Логічним буде припустити, що фахівець, оволодівши таким комплексом теоретично-практичних знань і вмінь, матиме більш високу вірогідність працевлаштування та кращу результативність професійної самореалізації. Саме науково-дослідна робота сприяє встановленню і зміцненню міжвузівських зв'язків як на рівні України, так і з закордонними навчальними закладами.

Поєднання науково-дослідної і навчально-пізнавальної роботи під час навчального процесу гарантує підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних не тільки творчо навчати, а й навчатись самим і робити певний внесок у наукову галузь протягом всього професійно продуктивного життя.

З метою формування творчої особистості студенти не повинні отримувати занадто деталізованої інформації та покрокового жорсткого контролю, що призводить до наукового інфантилізму та проявів споживацької психології. Розвиток творчих здібностей вимагає дослідницького простору, де можна виявити індивідуальний підхід до вирішення наукових задач і викликів, знайти свій шлях у професії та науці.

Для ефективного здійснення науково-дослідної діяльності необхідна відповідна мотивація, яка у поєднанні з належним рівнем інтелектуального розвитку та здібностями призводить до успішного вирішення наукової проблеми. Саме правильно мотивований студент здатен до довготривалої роботи з метою досягнення бажаного результату. Комплекс мотивів є індивідуальним для кожного в залежності від перспективних очікувань та наявного потенціалу.

Найбільш поширеними типами мотивації є [5, с. 402]:

- мотивація успіху;
- мотивація страху невдачі;
- професійна мотивація.

Саме мотивація успіху є найпродуктивнішою і найрезультативнішою, тому що спонукає до постійного наукового пошуку, не призводить до панічного побоювання невдач, стимулюючи професійне і наукове зростання з урахуванням недоліків попередніх спроб. За таких умов перешкоди у вигляді скорочених часових дедлайнів або ускладненої проблематики є своєрідним стимулюючим викликом, подолання якого піднімає людину на новий щабель розвитку.

Мотивація страху невдачі також може дати позитивний результат, але не сприятиме довготривалій діяльності в певному напрямку, тому що є причиною постійного стресу, низької самооцінки, блокуючи творчий пошук, креативність та бажання присвятити обраному напрямку професійне життя.

Останній тип мотивації є продуктивним в тому випадку, якщо студент задоволений обраною спеціальністю, плануючи присвятити їй життя, активно працює над фаховим самовдосконаленням, прагне кар'єрного зростання.

З метою уникнення негативних мотиваційних факторів під час роботи зі студентами

викладачеві бажано практикувати генерування ситуації успіху, коли будь-які позитивні результати отримують відповідну оцінку, а недоліки і невдачі аналізуються таким чином, щоб стати стартовою площадкою для подальшої діяльності. Навіть невдала наукова спроба збагачує арсенал вмій та навичок, полегшує подальші дослідницькі кроки, покращує навички роботи з друкованими і електронними джерелами інформації.

Досвід свідчить, що найкращим мотиваційним фактором для подальшої наукової роботи є публікація апробаційних науково-експертних статей або одноосібного, або спільного з науковим керівником авторства, що є вагомим свідченням досягнень студентів і значно підвищує самооцінку. В залежності від потенційних можливостей і рівня підготовки студента буде варіюватись і обсяг консультаційної допомоги з боку наукового керівника, якому потрібно докласти зусиль для стимулювання наукового пошуку та визначення дослідницького простору.

Для студентів з більш слабкою підготовкою пропонується висвітлити певне наукове питання на рівні доповіді, реферативної роботи, підготовки тез доповіді для участі у конференції. Викладачам слід бути максимально коректними під час оцінювання процесу та результатів науково-дослідної роботи таких студентів, щоб не позбавити бажання залучатись до наукового пошуку та не вплинути згубно на самооцінку.

Курсові проєкти і дипломні роботи можуть стати вдалим стартом для магістерських, аспірантських досліджень, які відкриють шлях до самостійної науково-дослідної роботи протягом життя вже на фаховому рівні.

Створення ситуації успіху оптимально реалізується вже на першому, інформаційному (проблемно-пошуковому), етапі, коли студент може продемонструвати навички збору інформації за певною тематикою.

Під час виявлення рівня розробленості досліджуваної проблематики допомога наукового керівника буде також незначною.

На аналітико-синтетичному етапі більшість здобувачів вищої освіти мають спиратись на власні зусилля, але студенти з невисоким науково-дослідним потенціалом потребують консультаційної допомоги керівників.

Науково-дослідний та прогностичний етапи висувають високі вимоги до рівня підготовки і наукового потенціалу студентів, що пояснює докладання більших зусиль з боку наукового керівника для оптимального завершення наукової праці та окреслення подальших науково-дослідних перспектив.

Слід зазначити, що завданням вищої школи є не тільки виконання науково-дослідної роботи, яка є передбаченою державними вимогами (навчальні плани, програми), а й активне залучення студентів до здійснення науково-дослідної роботи, яка виходить за межі освітніх програм та виконується в поза аудиторний час, вимагаючи розширення методів дослідження та поглиблення теоретичної підготовки для виконання завдань вищого рівня.

Таким чином, створення ситуації успіху під час здійснення науково-дослідної роботи сприяє зацікавленості студентів в отриманні належних результатів, у бажанні продовжити наукові дослідження та залучати до них майбутніх учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вітвіцька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання. 2-ге вид. К.: Центр учбової літератури, 2011. 384 с.
2. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посіб. 3-тє вид., доп., 2001. 608 с.

3. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів та ад'юнктів / за ред. А.Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

4. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 116 с.

5. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. К.: Кондор, 2011. 628 с.